

Temeljne značilnosti Evropske unije

Matej Accetto

Osnove prava za novinarje, FDV, 14. 12. 2011

Razvoj evropskega povezovanja

Stopnje ekonomskega povezovanja

1. nacionalna država
2. preferenčni carinski sistemi
3. območje svobodne trgovine
4. carinska unija
5. skupni trg
6. ekonomska unija in/ali monetarna unija
7. politična unija
8. celovita naddržavna ureditev

1950

2007

1951 (veljati začne 1952) Pariška pogodba Evropska skupnost za premog in jeklo

(ESPJ prenehala obstajati leta 2002)

Evropska gospodarska skupnost in Euratom

**Rimski pogodbi, 25.
marca 1957 (veljati
začneta 1958)**

“Ustavni” temelji današnje evropske pravne ureditve.

Od 1966 do 1987

Leta 1966 s spodletelim prehodom k večinskemu odločanju nastopi obdobje dvajsetletne politične in ekonomske stagnacije, v drugi polovici 1980-ih nov zagon; leta 1986 sprejet **Enotni evropski akt** (začne veljati 1987).

Evropska unija

- Maastrichtska pogodba iz leta 1992 (veljati začne 1993)
  - Ustanovila Evropsko unijo:
    1. Natančni načrt za vzpostavitev ekonomske in monetarne unije do konca desetletja
    2. Ustanovila politično unijo s tristebno strukturo (gl. spodaj)
    3. Uvedla nekaj drugih sprememb dejanske ali simbolne narave: povečala moč Evropskega parlamenta, uvedla idejo državljanstva Evropske unije in načelo subsidiarnosti

Nekdanja tristebna zgradba Evropske unije

EU

I. (osrednji) steber Evropska skupnost

- Evropska skupnost
- Euratom
- ESPJ (do leta 2002)
- Naddržavni steber s sprejemanjem klasične evropske zakonodaje (*acquis communautaire*)
- evro
- (po letu 1999 – prenos azilne in migracijske politike iz 3. v 1. steber)

II. steber

- Skupna zunanja in varnostna politika

III. steber

- Izvirno: Pravosodje in notranje zadeve
- Po letu 1999: Pravosodno in policijsko sodelovanje v kazenskih zadevah

Nadaljnje spremembe temeljnih pogodb EU:

- 1997: Amsterdamska pogodba (začne veljati 1999)
- 2001: Pogodba iz Nice (začne veljati 2003)
- 2007: Lizbonska pogodba (začne veljati 2009)

Lizbonska pogodba

- odpravljena je delitev na tri stebre;
- odpravljena je delitev na Unijo in Skupnost; le še enotna Unija, ki ima status pravne osebe (posledično tudi preimenovanje institucij);
- Evropski svet in ECB uradni instituciji EU;
- Listina EU o temeljnih pravicah postane zavezujoča;
- nova večina pri odločanju Sveta s KV (od 2014 oziroma 2017): 55 % DČ, ki zastopajo 65 % preb.;
- večja vloga nacionalnih parlamentov.

Institucije EU

Evropski svet
27 voditeljev držav ali
vlad članic

Svet EU
27 ministrov

Sodišče EU
27+27+7 sodnikov

Odbor regij
344 članov

Evropski parlament
750+1* poslancev

Ekonomsko-socialni odbor
344 članov

Računsko sodišče
27 članov

Evropska komisija
27 komisarjev

Evropska centralna banka

Evropska invest. banka

Institucije EU

Evropski svet (neformalno tudi Evropski vrh)

- voditelji držav ali vlad;
- od leta 1975, zdaj štirikrat letno;
- od Lizbonske pogodbe ima osebnega predsednika za obdobje dveh let in pol (trenutno Herman Van Rompuy).

Svet (Evropske unije) (tudi Svet ministrov)

- ministri z različnih resorjev, odvisno od teme;
- redni sestanki.

NB. Svet Evrope je ločena organizacija 47 držav, ki ni del Evropske unije.

Predsedovanje Svetu EU: 2007-2020

- 2007 – Nem., Portug.
- 2008 – SLO, Fran.
- 2009 – Češka, Šved.
- 2010 – Španija, Belg.
- 2011 – Madž., Poljska
- 2012 – Danska, Ciper
- 2013 – Irska, Litva
- 2014 – Grčija, Italija
- 2015 – Latvija, Luks.
- 2016 – Niz., Slovaška
- 2017 – Malta, VB
- 2018 – Estonija, Bolg.
- 2019 – Avstrija, Rom.
- 2020 - Finska

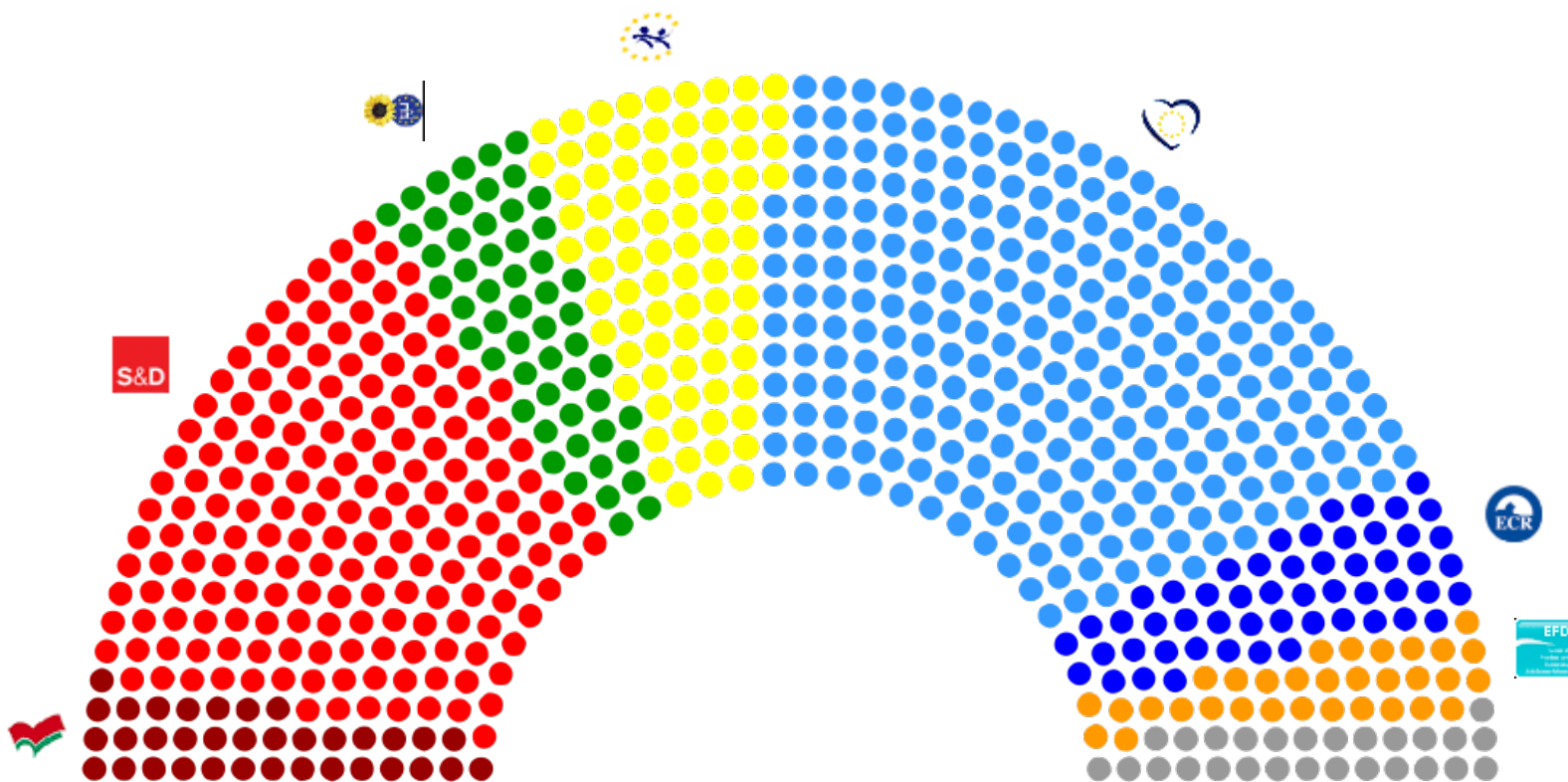
Evropska komisija

- 27 članov: predsednik in komisarji (po eden na državo), po Lizbonski pogodbi nova pomembna funkcija visoki predstavnik za zunanje zadeve in varnostno politiko;
- poglavitno izvršilno telo Unije, „varuh pogodb“ in nosilka zakonodajne pobude.

Evropski parlament

- trenutno 736 članov (volitve še po Pogodbi iz Nice), po Lizbonski pogodbi 750+1 (predsednik brez glasu), države članice najmanj 6 in največ 96 poslancev
- neposredno voljen od leta 1979
- vse večja vloga pri zakonodajnih postopkih

Politične skupine v EP

Od leve proti desni: Združena levica – 35, Soc&Dem – 184, Zeleni – 55, Lib&Dem – 84; Evropska ljudska stranka – 265, Konzervativci – 55, Svob&Dem – 31, Samostojni – 28

Sodišče (Evropske unije)

- 27 sodnikov in 8 generalnih pravobranilcev, imenovanih za dobo 6 let
- vrhovno sodno telo pravnega reda EU
- zaenkrat še edino pristojno za predhodno odločanje na podlagi napotil državnih sodišč

Splošno sodišče

- ustanovljeno (kot Sodišče prve stopnje) leta 1989 zaradi prevelikega pripada zadev na Sodišču
- 27 sodnikov, vsaj eden iz vsake države članice, imenovanih za dobo šestih let
- pristojno za odločanje “na prvi stopnji” na številnih dogovorjenih področjih (konkurenca, kmetijstvo, državne pomoči, patentno pravo, transportno pravo, ...)

Sodišče za uslužbence

- ustanovljeno leta 2005 zaradi prevelikega pripada zadev na Sodišču in Splošnem sodišču
- 7 sodnikov, imenovanih za dobo šestih let
- pristojno za odločanje na prvi stopnji v sporih javnih uslužbencev Evropske unije

Zakonodaja

Med posameznimi zakonodajnimi akti ni formalne hierarhije, kot jo poznamo v domačem pravu, hierarhija obstaja le v delitvi na primarno in sekundarno zakonodajo.

Primarna zakonodaja EU

- Ustanovne pogodbe: Pogodba o ustanovitvi ESPJ (1952–2002), Rimski pogodbi o ustanovitvi EGS in EURATOM (1958), Pogodba o Evropski uniji iz Maastrichta (1993).
- Pogodbe o spremembah ustanovnih pogodb: Spojitvena pogodba (1967), Enotni evropski akt (1987), Amsterdamska pogodba (1999), Pogodba iz Nice (2003), Lizbonska pogodba (2009).
- Pristopne pogodbe: 1973 (GB, IRL, DEN), 1981 (GR), 1986 (E, POR), 1995 (A, S, FIN), 2004 (SLO, SVK, CIP, MAL, POL, MAD, CZE, LIT, LAT, EST), 2007 (ROM, BOL).
- Proračunski pogodbi iz 1971 in 1977.
- Enaka veljavnost Listine EU o temeljnih pravicah.

Sekundarna zakonodaja Evropske unije do Lizbonske pogodbe

- Evropska skupnost (1. steber EU): **uredbe, direktive, odločbe, priporočila, mnenja.**
- Skupna zunanja in varnostna politika: [načela, splošne smernice, skupne strategije,] **skupni ukrepi, skupna stališča.**
- Policijsko in pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah: *skupna stališča*, **okvirni sklepi**, sklepi, konvencije.
- Pa še: sporočila, obvestila, poročila, deklaracije, bele knjige, zelene knjige, medinstitucionalni sporazumi, izjave o politiki, programi itd.

Primarna in sekundarna zakonodaja Evropske unije po Lizbonski pogodbi

- Temeljni pogodbi se imenujeta Pogodba o Evropski uniji in Pogodba o delovanju Evropske unije (+ enaka veljava Listine EU o temeljnih pravicah, protokolov in prilog).
- Odpravljena razdelitev na stebre, a skupna zunanja in varnostna politika ostaja posebno področje in je izvzeta iz klasičnega zakonodajnega urejanja.
- Zato pa tudi na področju ukinjenega tretjega stebra (policijsko in pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah) po Lizbonski pogodbi EU sprejema uredbe, direktive in odločbe.

(Zavezujoči) akti sekundarne zakonodaje

- 288. člen PDEU:

Za izvajanje pristojnosti Unije institucije sprejemajo uredbe, direktive, sklepe, priporočila in mnenja.

Uredba se splošno uporablja. Zavezujoča je v celoti in se neposredno uporablja v vseh državah članicah.

Direktiva je za vsako državo članico, na katero je naslovljena, zavezujoča glede cilja, ki ga je treba doseči, vendar prepušča nacionalnim organom izbiro oblike in metod.

Sklep je v celoti zavezujoč. Če določa tiste, na katere je naslovljen, je zavezujoč samo zanje.

Priporočila in mnenja niso zavezujoča.

Zakonodajni postopki

- Po Lizbonski pogodbi je kot *redni zakonodajni postopek postopek s soodločanjem* Sveta in Parlamenta (294. člen PDEU, glej shemo spodaj).
- Še možnost posebnih zakonodajnih postopkov:
  - *odločanje Sveta po odobritvi Parlamenta* (npr. člena 19(1) in 25 PDEU);
  - *odločanje Sveta po posvetovanju s Parlamentom* (npr. 74. člen PDEU);
  - (izjemoma) *odločanje Parlamenta po pridobitvi mnenja Komisije in odobritve Sveta oziroma odobritve Sveta in Komisije;*
  - *po posebnem zakonodajnem postopku* (314. člen PDEU) Svet in Parlament sprejemata tudi letni proračun EU.

REDNI ZAKONODAJNI POSTOPEK

